

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Spiegelingen

Rutgers, M.

Citation

Rutgers, M. (1998). Spiegelingen. *Bestuurskundige Berichten*, 13(2), 10-11. Retrieved from <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234131>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <http://hdl.handle.net/1887.1/item:3234131>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Spiegelingen

door Mark Rutgers

Menigeen vindt de politiek tegenwoordig één pot nat. Het politiek klimaat nodigt blijkbaar niet uit tot heldere keuzen. De standaard vraag "waarop stem jij?" wordt dan ook graag ontweken. Laten we daarom het perspectief eens omkeren en ons afvragen "Wie wil ik besturen?" Dat lijkt wellicht wat absurd, maar in de geschiedenis is het een terugkerend thema.

Wie wil ik besturen? Volgens Hobbes hebben we daarmee een zeer menselijk onderwerp te pakken. Hij beschrijft de "war(re) of every man against every man" die we slechts met moeite kunnen beheersen. Interessant voor ons onderwerp is niet zozeer zijn beroemde karakterisering van de mens die zich ten opzichte van zijn medemens als wolf gedraagt, maar als wezens "who naturally love Liberty, and Dominion over others." Helaas worden we voortdurend belemmerd in ons streven de baas te worden en blijven. Hindernissen worden niet alleen opgeworpen door ballotage systemen binnen politieke partijen. Zoals Nietzsche al constateerde is de meerderheid altijd tegen de sterkeren. Met de "Banne der Moral" zullen de zwakkeren de sterkeren er altijd onder willen houden. Dat is zijns inziens zelfs de essentie van alle moraal; morele oordelen zijn van de schapen die de herder willen intomen.

Wellicht gaat Nietzsche wat ver, maar de gedachte dat de heersende moraal bepalend is voor de aard van de bestuurders is niet nieuw. Voor een invloedrijk persoon als Montesquieu is het bijvoorbeeld vanzelfsprekend een verband te leggen tussen de aard van een volk, het klimaat en de passende bestuursvorm. Kijkend naar de Nederlanden komt hij tot de conclusie dat een Republiek het beste bij een koud klimaat past, terwijl een monarchie (zoals destijds in Frankrijk) aansluit bij een gematigd klimaat en despotisme bij een warm klimaat. Dat wijst erop dat voor Montesquieu een bestuursvorm niet zondermeer algemeen toepasbaar is. Ook het principe van de machtenscheiding niet (terzijde: een meer gangbare argument daarvoor is dat Montesquieu zijn "leer" uiteenzet in slechts enkele pagina's in het kader van zijn beschrijving van de praktijk in Engeland).

Ook Montesquieu staat vanzelfsprekend in een oudere traditie. Zo gaat Thomas Aquinas al in de dertiende eeuw in op de klimatologische eisen die je als leider in ogenschouw moet nemen: "A temperate region should be chosen, for the inhabitants derive many advantages from a temperate climate. In the first place it ensures them health of body and length of life; for, since good health consists in the right temperature of the vital fluids, it follows that health will be best preserved in a temperate climate, because like is preserved by like." ; "Whence it is said that in certain very torrid parts of Ethiopia a man cannot live longer than thirty years. On the other hand, in extreme cold regions the natural moisture is easily frozen and the natural heat lost." Aquinas haalt ter ondersteuning van zijn betoog de Romein Vegetius aan die in zijn *De Re Militari* bespreekt uit welke regionen het beste soldaten kunnen worden geworpen – ook altijd nuttig om te weten als bestuurder. Laten we ons beperken tot de relevante contreien, daarover stelt hij: "Northern Tribes, far removed from the burning rays of the sun, are more dull-witted indeed, because they have an ample flow of blood, they are ready for war." Helaas moeten we inmiddels enige tegenstrijdigheden constateren, omdat Vegetius tot de conclusie komt dat de gematigde streken rond de Middellandse Zee het beste zijn: daar is het bloed te heet nog te koud, zodat de bevolking

voor rede vatbaar is. Montesquieu wijst daarentegen juist op onze streken als klimaat waarin de bevolking afdoende beheersing (afkoeling?) bezit om zichzelf te besturen in een republiek! Ik geloof niet dat Nietzsche zich ooit in dit debat heeft begeven.

Het leggen van een relatie tussen klimaat en bestuursvorm is al zeer oud. Aristoteles bespreekt het bijvoorbeeld ook al in zijn *Politika*. Het aardige is dat het leggen van een verband tussen klimatologische omstandigheden en het ontstaan van bestuursvormen ook terug te vinden is in de hedendaagse archeologische verklaringen voor het ontstaan van de eerste stedelijke culturen in Mesopotamië zo'n 5000 jaar geleden. De droge omstandigheden vereisten omvangrijke irrigatie werken en om die in stand te houden is een complexe sociale organisatie, een bestuursstructuur, nodig.

Al met al beschikken we nu ineens over een geheel nieuw theoretisch kader ter verklaring van het bejubelde "poldermodel": de Nederlandse klimatologische en geografische omstandigheden. Onderzoek naar de verklarende kracht van het "polder begrip" is nog nauwelijks begonnen in de bestuurskunde, alleen al het aantal nieuwe metaforen lijkt schier oneindig. Ook bijvoorbeeld de beruchte keerzijde van het poldermodel - 'stroperigheid' - blijkt verklaarbaar door de lage temperatuur ('ons koude bloed'). Wie had dat ooit gedacht: Hansje Brinker als grondlegger van de bestuurskunde, met "watermanagement" als basisdiscipline.

Om ter afronding terug te komen op onze beginvraag: niet alleen heeft de uitdrukking "politiek klimaat" een geheel nieuwe connotatie verkregen, maar de politiek in Nederland blijkt niet zozeer één pot nat te zijn als wel één droogmakerij.

Citaten:

Aquinas, Th., *On Kingship. To the King of Cyprus*, Toronto, The Pontifical Institute of Mediaeval Studies, 1978 (p. 68 t/m 70)

Hobbes, *Leviathan*, London, Dent, 1975 (citaten p. 66 & 87).

Montesquieu, *Cahiers 1716-1755*, Paris, Grasset, 1941 (p.118)

Nietzsche, F., *Der Wille zur Macht*, 12^e dr., Stuttgart, Kröner, 1980 (p.238)

Advertentie

EEN SCHONE WAS VOOR DE HELE KLAS

STUDENTEN HUREN HUN WASMACHINE, DROOGAUTOMAAT ETC. BIJ SPLASH LEASE!

VANAF f 38.- P. M.

0800-0220202

SPLASH LEASE

Internet: www.splash.nl/splash - E-mail: info@splash.nl